

Tri spomienky na o. kardinála Tomáša Špidlíka, SJ (1919-2010) – keď ešte kardinálom nebol...

I. spomienka – r. 1987, české pápežské kolégium Nepomucenum, Rím, Taliansko

V júli roku 1987 som emigroval z Československej socialistickej republiky do Talianska. Mal som vtedy 23 rokov. Dôvody pre emigráciu boli aspoň dva: socialistické obmedzovanie osobnej slobody a chcel som sa stať kňazom. V tom čase bol u gréckokatolíkov v Československu nedostatok kňazov, nie ako dnes – že ich je prebytok, čo sa miestnymi biskupmi až zneužíva, že sa nimi ohadzujú, ba až zahadzujú...

Do rímskeho *Nepomucena* som sa prisťahoval v polovici septembra 1987 a žil som tam až do začiatku júna 1988, kedy som vstúpil do baziliánskeho monastýra a preto som sa presťahoval k baziliánom na Aventíno (tiež v Ríme).

Otec Tomáš Špidlík, SJ, bol v tom čase v rímskom *Nepomucene* špirituálom českých a slovenských rímskokatolíckych seminaristov. Gréckokatolíckymi sme tam boli len dvaja – nováčikovia, jeden z Kanady (Igor Zdravecký) a ja – z ČSSR. Gréckokatolíckeho sme tam samozrejme nemali absolútne nič (čo sa týka výchovy). Dovoľené sme mali len sa prežehnať po gréckokatolícky (zomknutými tromi prstami a z prava do ľava...) a keď sme prichádzali do seminárnej kaplnky na prízemí *Nepomucena*, tak sme mali právo sa ukloniť pred Hospodom Bohom po gréckokatolícky (teda nie pokľaknutím si na jedno koleno, ako to robia rímskokatolíci, ale hlbokým úklonom v páse...), a to bolo všetko.

Metodologické kartičky v rukách o. Špidlíka...

Jediné gréckokatolícke, čo sme však v *Nepomucene* mali, boli duchovné kázne o. špirituála Tomáša Špidlíka, ktoré hovoril všetkým seminaristom. Mal podrobne prečítaných východných Otcov Cirkvi, najmä sv. Jána Zlatoústeho, a preto ich často v kázňach citoval...

Keď mal kázeň o. Špidlík, vždy držal v rukách svoje povestné kartičky (približne o rozmeroch 6x10cm), na ktorých mal poznačené rozličné myšlienky. VŠETCI bohoslovci mali v rukách poznámkové bloky, či zošity a pozorne si poznamenávali Špidlíkové slová, ktoré sa dotkli ich srdca... Nikto ich ku tomu vôbec nenabádal, ani nenútil, robili sme to sami od seba – správali sme sa podobne ako dajakí lovci vzácných pokladov – so zanieťením sme lovili každú myšlienku o. Špidlíka. Deň, keď mal mať kázeň páter špirituál Špidlík, bol pre bohoslovcov priam sviatkom..., a to i napriek tomu, že to bol nezriedka všedný deň týždňa.

Keď som ho raz navštívil v jeho pracovni a pýtal sa ho, aké knihy čítal, že také hlboké myšlienky východných otcov má poznamenané, povedal mi, že čítal východných otcov preložených z gréčtiny do francúzštiny. Teda čítal ich vo francúzskom preklade. Tvory východných gréckych otcov boli napísané po grécki, vo svojej väčšine sú preložené len do troch rečí: do latinčiny, francúzštiny a staroruštiny. Kto ich chce čítať, musí teda ovládať aspoň jednu z hore uvedených rečí...

Potom mi ukázal svoje povestné kartičky, na ktoré si vypisoval pozoruhodné myšlienky práve čítaných Otcov Cirkvi. Bola to skrinka zo svetlého dreva o rozmeroch asi 1,5x1,5 metra plná maličkých šuflíkov, podobných ako sa nachádzajú po verejných knižniciach dodnes. V knižniciach slúžia na ukladanie kartičiek s evidenciou kníh, u o. Špidlíka takáto skrinka slúžila na odkladanie jeho ulovených myšlienok svätých Otcov, ktorých prečítal počas celého svojho života... Ako o. Špidlík hovorieval, najviac ich mal o modlitbe... Odborným termínom sa tieto kartičky volajú *metodologické kartičky*, a ako sa robia, sa vyučuje na predmete *metodológia*. V praktickom použití som ich videl za celý svoj život

len u o. Tomáša Špidlíka. Inšpiroval ma do takej miery, že i ja si dodnes píšem takéto metodologické kartičky. Keby som ich nevidel u o. Špidlíka a nepozoroval ich prenesmiernu užitočnosť, nikdy by som tak nerobil... Samozrejme, ani teraz, po vyše 20 rokoch ich zbierania, ich ešte ani zďaleka nemám toľko, ako o. Špidlík.

Otec Špidlík nebol Čech, ale Moravák a Moraváci sú dodnes citliví na správne označovanie svojho pôvodu... Viackrát mi to sám hovoril, ale keď ho Česi verejne označovali ako Čecha, nikdy neprotestoval, len tíško sklonil svoju hlavu s bielymi nakrátko ostrihanými vlasmi...

Otec Tomáš Špidlík často hovorieval: **«Život je príliš krátky nato, aby sme čítali dobré knihy, musíme čítať len tie najlepšie..., podobne ako včela, tá tiež neberie celý kvet, ale len to najlepšie z neho – nektár...»** Podľa toho aj žil. Spočiatku som mu dosť zazlieval, že na mňa nemá čas. Keď som prišiel k nemu po nejakú radu, či duchovný rozhovor, vždy ma usadil do kresla. Bol veselý a srdečný. Jednoducho kámoš, i keď medzi nami bol skoro päťdesiatročný vekový rozdiel. Keď som konečne «vyklopil» svoj problém, dal mi naň duchovnú radu «šitú absolútne namieru». Vždy stála zato, vnútorne v srdci potešila a do života povzbudila. Keď však bol problém vyriešený, postavil sa, neprestávajúc byť veselý a mimoriadne zdvorilý - a tým jemne naznačil, že na «prázdne kecý» nemá čas. Návštevník to pochopil, postavil sa taktiež a vypoklonkoval na chodbu, von z jeho nepomucenskej izby.

II. spomienka – r. 1989 – duchovný rozhovor s otcom Tomášom Špidlíkom

Ako som už spomínal vyššie, v júni r. 1988 som opustil české pápežské kolégium *Nepomucenum* v Ríme a presťahoval sa ku gréckokatolíckym baziliánom na *Aventino*, taktiež v Ríme, ale na inom pahorku. V baziliánskom monastyre v Ríme som žil takmer nepretržite od roku 1988 až do júna roku 1995, keď som sa definitívne vrátil pastoračne pôsobiť na Slovensko.

Nikde na tejto zemi nie je nič ideálne a tak tomu bolo aj u baziliánov. Bolo nás okolo tridsať študentov-baziliánov, ale z rozličných krajín sveta: z Argentíny, Brazílie, USA, Kanady, Juhoslávie, Poľska, Ukrajiny a Slovenska. Dve tretiny baziliánov študujúcich v Ríme boli v rokoch 1988-1989 z Brazílie. Samozrejme, že medzi sebou neustále hovorili nie po taliansky, ale po portugalsky... a popíjali svoj spoločenský čaj, tzv. *Šimarrón*... a mali v monastyre všetko «pod palcom» – teda zastávali všetky dôležité študentské funkcie...

Už vtedy som dopisoval do slovenského gréckokatolíckeho časopisu *Mária*, ktorý vychádzal v Kanade. O počítačoch nikto z nás vtedy ešte ani nechýroval a jediný mne dostupný písací stroj bol na verejnom mieste v baziliánskej knižnici. Tam som teda často písaval svoje články..., čo na starom masívnom písacom stroji vyvolávalo v celom monastyre neobvyklý rámus, lebo knižnica bola hneď pri hlavnom schodišti... Viackrát ma pri tejto práci objavili moji brazílski spolubratia, smiali sa, nechápali, čudovali sa, že píšem články a vtipne hovorievali, že kovový zvuk - rapkanie písacieho stroja im zvukovo pripomína sadenie kukurice v Brazílii: suchá kukurica padajúca na kovovú platňu triediaceho stroja vyvoláva totiž podobný zvuk ako «trieskanie» po starom masívnom písacom stroji, ktorý vážil okolo 20 kg.

Nebolo by na tom nič zlého, keby... Po krátkej dobe som totiž spozoroval, že ma moji mnohopočetní brazílski spolubratia už nevolajú «brat Josafat», ale prezývkou «Dostojevskij». Veľmi ma to hnevalo a bolelo: veď prezývky vonkoncom nepatria do svätého baziliánskeho monastyra... Keď to trvalo veľmi dlho a moje pôvodné baziliánske meno *Josafat* už temer zaniklo a ostala mi len výsmešná prezývka *Dostojevskij*, pobral som sa celý

zronený napešo do českého rímskokatolíckeho *Nepomucena* (cesta trvala asi hodinu) navštíviť svojho bývalého špirituála o. Tomáša Špidlíka a popýtať ho o radu...

Našiel som ho, tak ako obyčajne, bol vo svojej izbe, ktorá slúžila zároveň aj ako pracovňa. Celý prekvapený, že som ho po tak dlhej dobe navštívil, ma usadil do pohodlného kresla, žartovne ma ponúkol «panákom» (štamprlíkom) – na odvalu – «ako pre chlapov» (neviem, či vôbec nejaký alkohol v izbe mal, ale táto teoretická ponuka vždy vyvolala úsmev a dobre poslúžila na uvoľnenie napätých nervov) a veselo, ale pritom aj skúmavo vážne sa ma opýtal, čo ma trápi. Vyrozprával som mu svoj smutný príbeh o nešťastnej prezývke – *Dostojevskij*. Keď som dorozprával, o. Špidlík sa veselo zasmial a povedal po česky:

– Ó, to máte dobré..., to máte šťastie, *Dostojevskij* bol veľký človek!

Bol to totiž veľký ruský spisovateľ svetového rangu a bol jedným z jeho najobľúbenejších... Oponoval som mu, a opäť podčiarkoval krivdu, aká sa na mne kruto pácha zo strany svätých mníchov... Smial sa a trval na svojom, že si z toho nemám nič robiť. Potom mi rozpovedal príklad zo svojej skúsenosti, o tom, že život medzi mladými študentami-mníchmi nie je nikde vôbec ľahký. Keď on bol totiž študentom u jezuitov, títo mali pravidelnú spoločnú rekreáciu (všetci boli v jednej miestnosti, spievali, hrali spoločenské hry...). Samozrejme bola tam dobrá nálada, hluk a krik... Bolo to raz týždenne. Mladému Špidlíkovi to nevyhovovalo, ale na rekreáciu ísť musel – lebo tá bola vždy povinná. Vyriešil to vtedy po svojom: našiel si troch podobných ako on. Počas spoločnej rekreácie si sadli k jednému stolu a hrali akože karty... Po piatich minútach jeden z nich zazíval a povedal, že nevie prečo, ale je unavený a už ide spať... To isté povedal aj druhý... Vstali a odišli akoby nič z hlučnej miestnosti do večerného ticha svojich izieb... Tak boli na rekreácii a zároveň tam neboli...

Zasmiali sme sa spolu nad týmto príbehom z minulosti a potom, keď ma ešte raz žartovne ponúkol «panákom», vypovedal ma preč...

I keď som nebol veľmi spokojný s touto radou o. Špidlíka, predsa pookriaty na srdci som sa vrátil k baziliánom na Aventino. Tam som sa súkromne pomodlil v monastyrskej cerkvi a išiel som za tým Brazílčanom-spolubratom, čo ma najviac volal *Dostojevským* a medzi štyrmi očami som mu povedal, či sa ako mních s večnými sľubmi nehanbí, mňa práve prišlého medzi baziliánov prezývať menom *Dostojevskij*. Celý prekvapený zmeravel a nevedel mi čo odpovedať...

Po krátkej chvíli však prišiel za mnou do mojej monastyrskej izby a s nezvykle vážnou tvárou sa ospravedlňoval, že som ich, ako Brazílčanov nepochopil. Lámanou ukrajinčinou mi hovoril:

- My všetci máme prezývky, napríklad ja sa volám *Boné* (to je z filmu *Bony a Klaid*), ja som si to meno nedal, dali mi ho ostatní... A pozri, tamten sa vola *Orsiño* (čo je po brazílsky medvedík – lebo sa češe podobne ako medveď), a tamten *Šťastlivýj čelovik*, lebo sa neustále usmieva... Keď sme ti dali prezývku *Dostojevskij* – lebo stále píšeš na stroji – to je znamenie, že sme ťa prijali medzi seba, že si náš... My sme to nemysleli zle. V Brazílii, má každý prezývku...

Podakoval som sa mu za ospravedlnenie, ale požiadal ho, aby ma nevolali viacej *Dostojevským*, ale Josafatom, lebo ja nie som z Brazílie a táto prezývka ma zraňuje... Prišľúbil mi, že ma už *Dostojevským* volať nebude a povie to aj ostatným. A tak sa aj stalo. Potom som už nikdy nikoho nepočul, žeby ma volal *Dostojevským*.

Až po pár rokoch som pochopil, že na príčine tohto nedorozumenia bola odlišná mentalita. Keď čítame indiánky – vždy sa tam píše, že keď americkí Indiáni niekoho prijali za svojho, dali mu meno podľa nejakej udalosti, ktorú prežil a ktorá bola všetkým dobre známa... A moji spolubratia boli predsa z Brazílie (Južná Amerika) a niektorí z nich mali

dokonca za matky domorodé Indiánky, ktoré sa vydali za Ukrajinca... Prezrádzali to okrem iného ich tváre s orlím nosom ako u Indiánov v dobrodružných románoch Karla Maya...

Keď si na „moje trápenie“ spred dvoch desaťročí spomeniem, zasmejem sa a vždy si v pamäti vybavím aj o. Tomáša Špidlíka, ktorý na moje sťažovanie sa, reagoval typicky, nepridal sa ku mne, aby „nadával na nevychovaných Brazílčanov“, ale naopak pozitívne s veľkým uznaním poukázal na krásu prezývky a veľkosť osobnosti, ktorá kedysi toto meno nosila. Snažil sa ma priviesť k pozitívnemu mysleniu – aby som v každej životnej situácii – dokonca i nepríjemnej našiel a videl niečo pekné, radostné a užitočné...

III. spomienka – r. 1993 – uznávaný profesor pokorne kláčiaci pred mladým novokňazom

V auguste 1993 som bol vysvätený na gréckokatolíckeho kňaza-jeromníka. Hneď na jeseň toho istého roku som pokračoval v štúdiách na *Pontificio istituto orientale* v Ríme, kde prednášal aj profesor Tomáš Špidlík. Dával prednášky z východnej špirituality a o východnom mníšstve. I napriek tomu, že jeho predmety neboli priamou náplňou mojich štúdií kánonického práva, vždy som na ne chodieval, aby som sa niečo duchodného naučil. Kým na iné predmety chodilo obyčajne okolo 20 zahraničných študentov, na predmety, ktoré prednášal o. Tomáš Špidlík – ich chodievalo trikrát, aj päťkrát viac, tj. od 60 do 100. Študenti prichádzali počúvať jeho prednášky dokonca aj z iných rímskych univerzít...

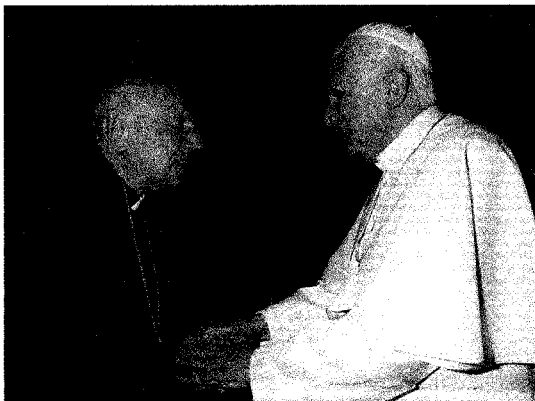
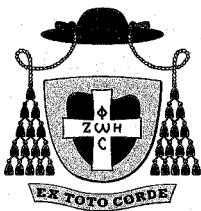
Na jednej z hodín, som cez prestávku pristúpil k jeho o niekoľko schodíkov vyvýšenej katedre a v reči som mimo iného prezradil, že som bol už vysvätený na kňaza podávajúc mu do rúk primičné obrázky zo svojej prvej Služby Božej. Úprimne sa potešil, potom zvažnel, pozrel sa na svoje hodinky (či má ešte čas do ukončenia prestávky medzi prednáškami) a poprosil ma, či by som s ním neišiel do inej prázdnej prednáškovej sály (kde neboli študenti)... Samozrejme – súhlasil som. Keď sme prázdnu miestnosť našli, okamžite si tento úctyhodný starý bielovlasý kňaz predomnou klakol a skloniac hlavu prosil o novokňazské požehnanie. Potom sme sa opäť vrátili medzi študentov...

Otec Tomáš Špidlík, SJ, úprimne veril v Hospoda Boha. Bol pokorný, milý, pozorný, múdry a spravodlivý. Keď bolo potrebné aj rozhodný a ovládajúci danú situáciu – bol to svätý človek. *Vičnaja mu pamjať, blažennyj pokoj.*

o. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM, Košice, Slovensko

20. apríla 2010

email: jvtosbm@yahoo.com website: www.spravy.narod.ru

Il Cardinale Tomáš Špidlík

via Paolina 25, - 00184 Roma

tel.: +39 06 4824 588

fax: +39 06 48 58 76

tomas.spidlík@centroaletti.com

10. 9. 2009

Milý Otče Gaurde,

Dejmu za vepominutku k mejm kněžstvy
Sedestinuám. Uslavil jsem to s našimi umělci u
bratru Pátera Pia v San Giovanni Rotondo. Dobře víte,
tam právě mosaikové dle v kryptě, kde bude P. Pio odpočív.
Chodí tam pouťáci z celého světa. Sv. Otče máte poslat telegram.
A moje slomend uolia se už na tolik slepčila, že začíná
chodit i do ulice s dráma berlíčkanin.
A pokud jde o knihu o Krasnobrodě, detail jsem ji, se sa jsem
jsem ji čtl, odpověděl jsem Vám. Uvím, kde se depis strčil,
česil jsem pak v nemocnici.

A co Vy? Stále se modlím, aby Pátr Boží pomohl
vzrůst Vaši nitraci. Cirkus dnes potřebuje spolupráce
všech, bodnul si to všichni do srdce křesťanů
ji zapotřebí. Ale doufejme!

S pozdravem v Kristu T. Špidlík s.r.

mišle 14. 9. 2009

